

★ nieuwe namen

door Judith Zeeman

Gerdien Verschoor, *De draad en de vliegende naald*.

Uitgeverij Contact. ISBN 9789025436667. Prijs € 24,95.

Ze wilde al jarenlang het verhaal over een Joodse familie in Polen schrijven, vertelt Gerdien Verschoor (1963) over haar boek *De draad en de vliegende naald*. 'Ik kende de hoofdlijnen. Ik wist dat er een Julia zou zijn die treurt om het verlies van haar zoon. Dat ze een ingewikkeld verleden met zich meedraagt waartoe ze zelf geen toegang heeft. En dat de dood van haar zoon dat verleden weer voor haar zou openen.' Verschoor werkte op de Nederlandse ambassade in Warschau, de plaats waar haar boek zich afspeelt. Tegenwoordig is ze directeur van CODART, een organisatie voor museumconservatoren van Nederlandse en Vlaamse kunst.

foto Eva van Ooijen

Eerst zou haar boek *De vinger van God* heten, een poëtische benaming voor de witte lok in het verder donkere haar van Roman, de zoon van Julia. Maar de onbedoeld religieuze bijklank dekte de lading niet en het werd *De draad en de vliegende naald*, ontleend aan een gedicht van de Rus Arseny Tarkovsky. 'Daar ben ik óók heel tevreden mee', zegt Verschoor. 'Maar aan die andere titel was ik wel een beetje gehecht.'

Beide boektitels hebben een sprookjesachtige klank, passend bij de manier waarop Verschoor in haar boek speelt met tijd en werkelijkheid, en personages introduceert die in een geheel eigen universum lijken te vertoeven. 'Er is in Midden-Europa en in de Joodse traditie een magische verhalende traditie', zegt ze daarover. 'Magischer dan in Nederland. De Poolse schrijver Bruno Schulz heeft dat bijvoorbeeld. In het boek verwijst ik heel nadrukkelijk naar hem als ik Julia zijn boek *De kaneelwinkels* laat lezen. Maar het is óók heel erg mijn eigen stijl. Mijn redacteur bij de uitgeverij heeft me steeds gestimuleerd niet voor dat magische terug te schrikken. Dit boek is een echte Verschoor, zei hij dan.'

Fantasie en het leven van alledag liepen ook wel eens door elkaar. 'Door het schrijven van het boek was mijn antenne op een bepaalde manier naar de werkelijkheid gericht, merkte ik. Ik schreef het boek in Krakau en kwam op straat een vrouw

tegen die me aansprak met zinnen die ik nog geen uur eerder in een eerste versie van mijn manuscript naar mijn uitgever had gemaild. "U mag wel even door mijn navel kijken", zei ze. Ik zou dan haar ongeboren kind kunnen zien. In mijn boek zegt net zo'n verwarde vrouw precies datzelfde over háár ongeboren kind. In het boek, dat komend seizoen op het programma staat bij leesclubs die deelnemen aan het project *Boekentaal Mondiaal*, beschrijft Verschoor één lange nacht in Huize Tajemnica 'het Geheim' in Warschau. Julia treft haar volwassen zoon dood in zijn kamer aan en besluit dat ze nog een paar uur samen met hem wil doorbrengen voordat ze de hulpdiensten belt. Ze ruimt zijn kamer op en stuit daarbij op brieven en foto's die zowel zijn als haar verleden blootleggen. Aanvankelijk vond Verschoor het lastig om beide levens tot één verhaal te vervlechten. 'De oplossing diende zich aan in de cyclus van zeven cantates 'Membra Jesu Nostri' van de componist Buxtehude. Ik dacht: dit is een prachtige al bestaande heel klassieke structuur die ik goed kan toepassen. In elke cantate wordt een van de ledematen van de gekruisigde Christus bezongen. Mijn boek bestaat nu uit zeven delen, waarin elk deel verwijst naar een lichaamsdeel van Roman.'

Voluit heet de zoon Roman Nowak. In het boek houdt een politieagent een lofrede op die repeterende o en a. 'Het is typisch iets voor Polen om op de gekste momenten een onverwacht poëtische inslag te hebben. Mensen van wie je het niet verwacht, reciteren ineens allerlei gedichten uit hun hoofd.'

Wat ze prachtig vindt om te merken, is hoe lezers haar boek soms vanuit een geheel eigen interpretatie blijken te lezen. 'De een vanuit het verlies van een kind, de ander vanuit de geschiedenis van Polen. Zonder het te weten, breng je kennelijk veel meer verhalen over, áchter dat ene verhaal dat je dacht te vertellen. ■